

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εξαρχία
- β. Σοβιέτ
- γ. Δόγμα Τρούμαν

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1814 από τους Εμμανουήλ Ξάνθο, Δημήτριο Υψηλάντη και Αθανάσιο Τσακάλωφ.
- β. Στις αρχές του 1943, στο Στάλινγκραντ, η νίκη έστειψε τα σοβιετικά όπλα και η Βέρμαχτ γνώρισε την πρώτη οδυνηρή της ήττα.
- γ. Με την επίθεση στο Περλ Χάρμπορ (7 Δεκεμβρίου 1941) η Ιαπωνία μπήκε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.
- δ. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου, το 1979, οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας.
- ε. Η Συνθήκη των Παρισίων (10 Φεβρουαρίου 1947) προέβλεπε την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Η Συνθήκη Ειρήνης του Λονδίνου (17/30 Μαΐου 1913): όροι και παραλείψεις.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

Για ποιους λόγους η Γερμανία επιθυμούσε την αναθεώρηση της Συνθήκης των Βερσαλλιών (28 Ιουνίου 1919) και ποιες ήταν οι πολιτικές συνέπειες αυτής της επιθυμίας για τη χώρα;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να προσδιορίσετε:

- α. Πώς επέδρασε ο Κριμαϊκός Πόλεμος στο ελληνικό κράτος και στον Ελληνισμό και
- β. Ποιες επιπτώσεις είχε στις σχέσεις της Ελλάδας με τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις.

Μονάδες 10

Μονάδες 15

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

«Η επανάσταση του 1854 ξέσπασε με την ευκαιρία του Κριμαϊκού Πολέμου κατά τα μέσα Ιανουαρίου, πρώτα στην Ήπειρο (Ραδοβίτσι), με αφορμή τη φορολογική καταπίεση, και σχεδόν ταυτόχρονα στη Θεσσαλία (Αγραφα) [...] Παρά την εξάπλωση όμως της επαναστάσεως και τις πρώτες επιτυχίες της, δεν έγινε δυνατόν να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι των επαναστατών, οι καταλήψεις δηλαδή των στρατιωτικών κέντρων του εχθρού. Και τούτο γιατί η Πύλη από τον Φεβρουάριο είχε αρχίσει να ενισχύει τα κέντρα αυτά με ισχυρές δυνάμεις [...]. Αλλά αυτό που καθόρισε την τύχη της επαναστάσεως ήταν προπαντός η στάση της Αγγλίας και της Γαλλίας, που πήραν ανεπιφύλακτα το μέρος των Τούρκων, τους βοήθησαν πολλαπλά, ανέπτυξαν έντονη διπλωματική δράση για την καταστολή της και έφθασαν ως το ναυτικό αποκλεισμό και την κατοχή του Πειραιά. Έτσι αναγκάστηκε η ελληνική κυβέρνηση να σταματήσει τη βοήθεια που χορηγούσε ανεπίσημα στους επαναστάτες και να διατάξει την αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών».

Στέφανος Παπαδόπουλος, «Ο Κριμαϊκός πόλεμος και Ελληνισμός»,
Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΓ', Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1977, σ.163

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

«Ο Κριμαϊκός Πόλεμος ήταν η αποφασιστική καμπή για τη γνωριμία του ελληνικού έθνους με τα γειτονικά του, γιατί απέδειξε μ' έναν τρόπο που δεν χωρούσε διάψευση ότι τα συμφέροντα των υποδούλων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν ήταν εκείνα που θεωρούσε δεδομένα η φιλοπόλεμη μερίδα στην Ελλάδα, αφού τίποτε το αντίστοιχο με την κινητοποίηση του Αγώνα δεν σημειώθηκε το 1854. Επιπλέον ο φιλορωσισμός δέχεται βαρύ πλήγμα. Στο εξής δεν παύει βέβαια να συνδέεται αόριστα με την προοπτική της γενικής απελευθέρωσης της Ανατολής, η ήδη υποτυπώδης όμως επιχειρηματολογία του στερείται οριστικά τη δυνατότητα εμπλουτισμού ή ανανέωσής της, και αυτό σε αντίθεση με τον αντιρωσισμό για τον οποίο αρχίζει περίοδος σταθερής ανόδου. Ο θρίαμβος της αγγλικής πολιτικής στην Ελλάδα αφήνει στον αντιρωσισμό ένα πεδίο τελείως ελεύθερο[...]».

Έλλη Σκοπετέα, *Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα (1830 - 1880)*,
Αθήνα: Πολύτυπο, 1988, σ. 331.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που περιέχονται στο παρακάτω κείμενο και τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στους παράγοντες οι οποίοι έδωσαν ώθηση στη διαδικασία της αποαποικιοποίησης κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

«[...] Οι ιστορικοί καταγίνονται με τη διαλεύκανση των αιτίων της αποαποικιοποίησης, και ιδίως της ταχύτητας της. Αρκετά σημεία έχουν αποσαφηνιστεί. Πρώτον, οι αυτοκρατορίες δεν ήταν συνολικά επικερδείς· πιο συγκεκριμένα, ενώ απέφεραν κολοσσιαία κέρδη σε ορισμένα άτομα και εταιρείες, αποτελούσαν βάρος για τον κρατικό κορβανά των περισσότερων αυτοκρατορικών δυνάμεων. Έτσι, η εκμετάλλευση των λαών των αποικιών συμβάδιζε με καθαρές απώλειες για τους φορολογουμένους των μητροπόλεων. Δεύτερον, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις σπάνια αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν εξαιτίας μιας στρατιωτικής εξέγερσης – η Αλγερία ήταν η εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Συνήθως οι ανταρσίες μπορούσαν να κατασταλούν· το πρόβλημα ήταν, με τι κόστος σε ζωές και σε χρήμα. [...] Η απόφασή τους αποτελούσε συνισταμένη διαφόρων παραγόντων – οικονομικών, στρατιωτικών και πολιτικοϊδεολογικών. Οι αυτοκρατορικές δυνάμεις μπορούσαν πάντα να επιλέξουν αν θα κατέφευγαν ή όχι στη βία για να διατηρήσουν την αρχή τους. Όταν κατέφευγαν σ' αυτήν –όπως οι Γάλλοι στην Αλγερία και στο Βιετνάμ ή οι Πορτογάλοι στη νότια Αφρική–, κατέληγαν πολλές φορές να βάζουν σε κίνδυνο την πολιτική σταθερότητα στην ίδια τους τη χώρα. Στα μεταπολεμικά χρόνια αποφάσιζαν όλο και πιο συχνά να μην το κάνουν αυτό. Ένας από τους λόγους ήταν φυσικά ότι συνειδητοποίησαν κάποια

στιγμή πως η στρατιωτική κυριαρχία ήταν ένας δαπανηρός και αδέξιος τρόπος να εξασφαλίσουν αυτό που ήθελαν. [...] Τα μεγαλεία της αυτοκρατορίας φάνταζαν όλο και πιο κίβδηλα, ενώ η ηθικότητα και η ορθολογικότητά της αμφισβητούνταν, σε μια ήπειρο [ενν. την Ευρώπη] που λειτουργούσε όχι με βάση τις παγκόσμιες αυτοκρατορικές αντιπαλότητες και την κατοχή εδαφών αλλά μέσω υπερεθνικής οικονομικής συνεργασίας».

M. Mazower, *Σκοτεινή Ήπειρος, Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας*, μετ. Κ. Κουρεμένος, 2η έκδοση, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, χ. χ., σ. 359.

¹ κορβανάς = ταμείο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α. Εξαρχία: βλέπε σχολ. εγχειρ., σελ. 63: “Οι Βούλγαροι ... του Πατριαρχείου”.
β. Σοβιέτ: βλέπε σχολ. εγχειρ., σελ. 94: “Στις αρχές του 1917 ... της κυβέρνησης” και σελ. 246: “Συμβούλιο ... Σοβιετικής Ένωσης”.
γ. Δόγμα Τρούμαν: βλέπε σχολ. εγχειρ., σελ. 143: “Το 1946 ... από τις ΗΠΑ”.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Λάθος β. Σωστό γ. Σωστό δ. Λάθος ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Βλέπε σχολ. εγχειρ., σελ. 68-69: “Οι μεγάλες δυνάμεις ... κατείχαν προσωρινώς”

ΘΕΜΑ Β2

Βλέπε. σχολ. εγχειρ., σελ. 86-87: “Ο εθνικισμός ... Β’ Παγκόσμιο πόλεμο”

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

- α. Ο Κριμαϊκός Πόλεμος ξέσπασε επίσημα τον Μάρτιο του 1854, αφού ήδη από το προηγούμενο έτος ρωσικά στρατεύματα είχαν εισέλθει στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες (Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 39: “Η ικανοποίηση ... και της Γαλλίας”).
Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 39-40: “Την έκρηξη...στη Μακεδονία”. Ειδικότερα σύμφωνα με το παράθεμα Α’, στα μέσα Ιανουαρίου 1854 οι ελληνικοί πληθυσμοί στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία εξεγείρονται κατά της οθωμανικής κυριαρχίας, με αφορμή την φορολογική καταπίεση. Πάρα όμως τις αρχικές επιτυχίες και την παρασκηνακή υποστήριξη του ελληνικού κράτους, οι επαναστάτες δεν κατορθώνουν να επιτύχουν τους βασικούς τους στόχους, την κατάληψη δηλαδή των στρατιωτικών κέντρων των Οθωμανών. Επιπλέον η δυναμική παρέμβαση της Αγγλίας και της Γαλλίας υποχρέωσε την ελληνική κυβέρνηση να αναστείλει την υποστήριξή της προς τους εξεγερμένους και να αποσύρει τους Έλληνες αξιωματικούς που στελεχώνουν τα επαναστατικά σώματα.

Παράλληλα, όπως σημειώνεται στο παράθεμα Β’, στο εσωτερικό της Ελλάδας οι προσδοκίες της φιλοπόλεμης μερίδας διαψεύδονται, αφού ο Κριμαϊκός Πόλεμος απέδειξε ότι οι υπόδουλοι πληθυσμοί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δεν ταύτιζαν τα συμφέροντά τους με τις προσδοκίες αυτές. Τέλος, σημειώνεται ότι αναπτύχθηκε στην ελληνική κοινή γνώμη μία ανοδική αντιρωσική στάση.

- β. Η απήχηση που είχαν στην ελληνική κοινή γνώμη οι ρωσικές εκκλήσεις και οι εξεγέρσεις που ξέσπασαν στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία διαμόρφωσαν ένα έντονο φιλωρωσικό κλίμα στην Ελλάδα, προκάλεσαν όμως από την άλλη πλευρά τις δυναμικές παρεμβάσεις της Αγγλίας και της Γαλλίας, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 39 – 40: “Την έκρηξη.....Μακεδονία”. Οι πληροφορίες αυτές επιβεβαιώνονται και στο Α’ παράθεμα, όπου καταγράφεται η πολλαπλή υποστήριξη των Αγγλογάλλων προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία και ιδιαίτερα η διπλωματική τους δράση με στόχο την καταστολή των προαναφερθέντων επαναστατικών κινημάτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι για την επίτευξη του στόχου αυτού, προχώρησαν σε ναυτικό αποκλεισμό και στρατιωτική κατοχή του Πειραιά, ως μέσου πίεσης προκειμένου η ελληνική κυβέρνηση να πάψει να υποστηρίζει τους επαναστάτες και να ανακαλέσει τους Έλληνες αξιωματικούς από τις περιοχές αυτές. Η επιβολή της αγγλικής πολιτικής σε συνάρτηση με την τελική έκβαση του Κριμαϊκού πολέμου, υπονόμειναι το κύρος και περιόρισαν την απήχηση της φιλωρωσικής μερίδας στην Ελλάδα. Συνέπειες αυτών των εξελίξεων είναι η απομάκρυνση της χώρας από τον κύκλο επιρροής της ρώσικης πολιτικής και η ανάπτυξη του αντιρωσισμού.

ΘΕΜΑ Δ1

Η αποαποικιοποίηση προκάλεσε αρκετούς προβληματισμούς όσον αφορά στα αίτια και τις λογικές που την προκάλεσαν ήδη από το α’ μισό του 20^{ου} αιώνα. Βλέπε σχολ. εγχειρ., σελ., 151: Οι μεγάλες αποικιακές ... ελέγχουν”. Αυτό που κυρίως είναι άξιο προσοχής είναι η ταχύτητα της διαδικασίας που αφήνει αρκετά θολά σημεία. Ένας λόγος υπήρξε ότι οι αποικίες δεν απέφεραν πια τα κέρδη που οι αυτοκρατορίες προσδοκούσαν. Κέρδη υπήρχαν μόνο σε περιορισμένη κλίμακα και αφορούσαν μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις ιδιωτών και εταιρειών. Για το σύνολο του κρατικού προϋπολογισμού η κατάσταση ήταν συχνά ζημιογόνα, καθώς επιβάρυνε σε φορολογικό επίπεδο το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών της μητροπολιτικής δύναμης. Άλλος λόγος υπήρξε οι μεγάλες απώλειες τόσο σε οικονομικό αλλά και έμφυλο, ανθρώπινο δυναμικό από τις στρατιωτικές εξεγέρσεις που προκαλούνταν συχνά στις αποικίες. Η καταφυγή στη βία ήταν πάντα μια από τις επιλογές των αποικιοκρατικών δυνάμεων και η απόφασή τους για αυτό ήταν αποτέλεσμα διαφόρων παραγόντων οικονομικής, στρατιωτικής ή πολιτικοϊδεολογικής φύσης, καθώς οι εξεγέρσεις αυτές κάθε αυτές δεν υπήρξαν επαρκής λόγος αποχώρησης. Το ανησυχητικό ήταν η πολιτική αστάθεια που προκαλούνταν στο εσωτερικό των ίδιων των αυτοκρατοριών, γεγονός που οδήγησε στη σταδιακή μείωση των στρατιωτικών επεμβάσεων. Άλλωστε η οικονομική επιβάρυνση αλλά και η αμφισβητούμενη αποτελεσματικότητά τους συνέβαλε προς αυτήν την κατεύθυνση. Εκτός αυτών, τέτοιου είδους πρακτικές, μείωναν σημαντικά την αίγλη και το κύρος των αυτοκρατορικών δυνάμεων, καθώς οι νέες παγκόσμιες πολιτικές διεργασίες οδηγούσαν σε διεθνείς συνεργασίες οικονομικού τύπου και όχι σε πρακτικές κυριαρχίας με βάση τους ανταγωνισμούς και την υπεροχή της μιας αυτοκρατορίας εις βάρος της άλλης. Αυτή η πρακτική έδειχνε όλο και περισσότερο παράλογη και κυρίως «ανήθικη». Ο κόσμος έμπαινε πια σε μία νέα φάση.

Επιμέλεια

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Λέκκας Αστέριος

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ